

PAVLÍNA KNAP-DLOUHÁ

(VAK)VERTALING ALS MIDDEL VOOR TAALVERWERVING.
VAN TECHNISCHE TEKSTEN VIA MEDISCHE TEKSTEN
TOT HET VERTALEN VAN JURIDISCHE INFORMATIE

Abstract. Dit artikel presenteert vakvertalen als een instrument voor taalverwerving, met een focus op de taalcombinatie Nederlands-Tsjechisch en vice versa. De bijdrage schetst eerst het theoretische kader dat ten grondslag ligt aan de colleges vakvertalen, waarin technische, medische en juridische teksten aan bod komen. Vervolgens worden de belangrijkste verschillen tussen de tekstsoorten besproken, evenals de specifieke uitdagingen die vertalers moeten aangaan, met speciale aandacht voor juridische teksten. De methoden en vertaalstrategieën die tijdens de colleges worden gebruikt om de meest voorkomende vertaalproblemen aan te pakken, worden eveneens besproken. Tot slot wordt uitgelegd hoe studenten door het vertalen van vakteksten verschillende (sub)competenties verwerven die hen niet alleen helpen bij hun vertaalprestaties, maar ook bijdragen aan hun algemene taalvaardigheid.

Trefwoorden: vaktaal; vertaaldidactiek; vertaalwetenschap; rechtstaal; taaldidactiek; taalverwerving

(SPECJALISTYCZNE) TŁUMACZENIE
JAKO NARZĘDZIE DO NABYWANIA JĘZYKA.
OD TEKSTÓW TECHNICZNYCH PRZEZ MEDYCZNE TEKSTY
DO TŁUMACZENIA INFORMACJI PRAWNYCH

Abstrakt. Artykuł przedstawia tłumaczenie specjalistyczne jako narzędzie do nauczania języka, ze szczególnym uwzględnieniem kombinacji językowych niderlandzko-czeskich i czesko-niderlandzkich. W pierwszej części omówiono podstawy teoretyczne kursów tłumaczenia specjalistycznego, obejmujących teksty techniczne, medyczne i prawnicze. Następnie opisano główne różnice między typami tekstów, a także specyficzne trudności, z którymi tłumacze muszą się mierzyć,

PAVLÍNA KNAP-DLOUHÁ, Ph.D., is universitair hoofddocent, Palacký Universiteit Olomouc, Vakgroep neerlandistiek; correspondentieadres: FFUP Katedra nederlandistiki, Křížkovského 14, Olomouc, 779 00, Tsjechië; e-mail: pavlina.knapdlouha@upol.cz; ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4262-4132>.

zwłaszcza w przypadku tekstów prawniczych. Przedstawiono metody i strategie tłumaczeniowe stosowane na kursach w celu rozwiązania najczęstszych problemów tłumaczeniowych. Na koniec wyjaśniono, jak kursanci nabywają różne (sub)kompetencje poprzez tłumaczenie tekstów specjalistycznych, które nie tylko pomagają im w wykonywaniu tłumaczeń, ale także przyczyniają się do rozwoju ich ogólnych umiejętności językowych.

Słowa kluczowe: język specjalistyczny; dydaktyka tłumaczenia; translatoryka; język prawniczy; glottodydaktyka; nabywanie języka

(PROFESSIONAL) TRANSLATION
AS A TOOL FOR LANGUAGE ACQUISITION.
FROM TECHNICAL TEXTS THROUGH MEDICAL TEXTS
TO THE TRANSLATION OF LEGAL INFORMATION

Abstract. This article presents professional translation as a tool for language acquisition, with a focus on the language combinations Dutch-Czech and Czech-Dutch. The contribution first outlines the theoretical framework that underlies the courses in professional translation, which cover technical, medical and legal texts. Subsequently, the main differences between the text types are discussed, as well as the specific challenges translators have to solve, with a particular focus on legal texts. The methods and translation strategies used in translation courses to address the most common translation problems are discussed. Finally, it explains how students acquire various (sub)competencies through translating professional texts that not only help them in their translation performance, but also contribute to their overall language skills.

Keywords: professional language; translation didactics; translation studies; legal language; language didactics; language acquisition

INLEIDING

Het aandachtsgebied van dit artikel is vertaaldidactiek en de relatie met vertaalwetenschap en vertaaltheorie. Ik ben daarom vooral geïnteresseerd in het leerproces en de belangrijkste actoren, de student en de docent. Ik houd echter ook rekening met de professionele vertaler, aangezien deze ook rechtstreeks verband houdt met het onderwijsproces: de professionele vertaler kan worden beschouwd als een “product” van het vertaalonderwijs.

Vertaaldidactiek houdt zich bezig met de inhoud, vormen en doelen van vertaalonderwijs. Vertaaldidactiek werd voor het eerst gedefinieerd als een apart onderdeel van de vertaalwetenschap door James Holmes, toen hij het potentieel van het opkomende vakgebied probeerde aan te geven (zie Holmes, 2000). Naast de zuivere vertaalwetenschap, die onderverdeeld is in een beschrijvende tak – die vertalen zowel als proces als product beschrijft – en een theoretische tak, die een basis biedt voor de ontwikkeling van meer algemene

vertaalprincipes, onderscheidt Holmes ook een toegepaste tak, die onder andere de didactiek van vertaalonderwijs (*Translator Training*) omvat.

Volgens Holmes moet deze tak zich vooral bezighouden met onderwijsmethodologie, testmethoden en de ontwikkeling van curriculumdocumenten (Holmes, 2000, p. 190). Ook de Slowaakse theoreticus Anton Popovič (1983) wijst de didactiek een positie toe als een aparte theoretische discipline.

De hedendaagse vertaaldidactiek is een progressieve discipline op zich, met een intense onderzoeksactiviteit. Aan de ene kant houden onderzoekers zich bezig met algemene didactische onderwerpen, zoals de inhoud, doelstellingen en structuur van het onderwijs, de rol van de individuele deelnemers in het leerproces, onderwijsmethoden en leermiddelen, maar aan de andere kant is het fenomeen vertaalcompetenties een van de belangrijkste onderzoeksthema's van de afgelopen jaren geworden, dat ik ook in dit artikel bespreek.

De hedendaagse didactiek houdt zich ook bezig met de veranderende rol van de individuele actoren in het leerproces. De dynamische ontwikkeling van de methodologie van het vertaalonderwijs bewijst dat de vertaaldidactiek in staat is flexibel in te spelen op de prikkels vanuit verwante disciplines. De traditionele transmissieve benadering, waarin de docent het middelpunt van het onderwijs vormt en "ideale" vertaaloplossingen aan studenten overdraagt, maakt plaats voor moderne concepten die uitgaan van een actieve rol van de student. In de sociaal-constructivistische opvatting van lesgeven fungeert de docent "slechts" als gids en mentor, die studenten helpt zelfstandig kennis te verwerven in interactie met andere studenten. De docent moet studenten motiveren om hun eigen creatieve oplossingen te vinden, die tegelijkertijd voldoen aan de eis van equivalentie tussen de bron- en doeltekst (Skopečková, 2014, p. 21). De toekomstige vertaler wordt dus niet alleen aangemoedigd om zelfstandig te zijn, maar ook om verantwoordelijk te zijn voor de eigen prestaties.

De grens tussen het vreemdetalenonderwijs en de opleiding van professionele vertalers is niet erg scherp en daarom zullen we ons bewegen tussen vertaalwetenschap en taaldidactiek. Aan de ene kant van de schaal die vertalen en de didactiek onderscheidt in termen van leerdoelen, staat vertalen als doelvaardigheid, d.w.z. vertalen als doel op zich (zie Müglová, 1996, p. 39). Hierbij wordt stap voor stap de vertaalcompetentie ontwikkeld, d.w.z. de interlinguale competentie tussen de brontaal en de doeltaal als doelcompetentie. Naast het vertalen als doelvaardigheid, waarvan de ontwikkeling vooral een taak is van het beroepsonderwijs, kan vertalen ook een deelcompetentie zijn van het vreemdetalenonderwijs of anders gezegd, een middel in het leertraject. Tegenwoordig wordt vertaalvaardigheid ook steeds vaker gezien als

een subvaardigheid, een zogenaamde vijfde vaardigheid naast de receptieve vaardigheden (lezen, luisteren) en productieve vaardigheden (schrijven, spreken). Het is de moeite waard om hier stil te staan bij de bredere sociaaleconomische rol van het onderwijs, dat steeds meer aan pragmatische eisen wordt onderworpen. Dit geldt ook voor het leren van vreemde talen, vooral in het universitair onderwijs, waar naast praktische taalvaardigheden ook de noodzaak ontstaat om interculturele competentie en bewustzijn van sociaal-culturele verschillen in communicatie met leden van andere bevolkingsgroepen te ontwikkelen.

Omdat ik het vertalen zie als een middel van taalonderwijs, niet alleen als het doel op zich, zijn er een aantal momenten waar zowel de docent als de student duidelijk baat bij heeft:

- 1) Vertalen biedt studenten de ruimte om de vaardigheden op te bouwen die nodig zijn voor nauwkeurige, zinvolle en gepaste communicatie;
- 2) Vertalen kan ook worden gebruikt om studenten tot interacties aan te moedigen in groepsdiscussies over de betekenis die verborgen zit in verschillende vormen;
- 3) Vertalen stelt studenten in staat om betekenissen te interpreteren, te onderhandelen en zich uit te drukken vanuit verschillende perspectieven – temporele, sociale en communicatie-afhankelijke contexten;
- 4) Vertalen versterkt het bewustzijn van taal door de contrasten tussen taalsystemen, waartussen sprekers van elk systeem vrijelijk bewegen wanneer ze communiceren.

1. LEERTRAJECT VAKVERTALEN BIJ DE NEERLANDISTIEK AAN DE PALACKÝ UNIVERSITEIT

Studenten neerlandistiek aan de Palacký Universiteit te Olomouc (Tsjechië) krijgen vanaf hun tweede studiejaar specifieke, ofwel vaktalige vertaalcolleges. Of de vakken voor studenten verplicht zijn, hangt ervan af of ze een éénavakstudie of een tweevakstudie volgen.

De vertaalkvakken van verschillende richtingen en moeilijkheidsgraden worden vervolgens tot aan het eind van de studie neerlandistiek gevolgd. Daarbij wordt in beginsel o. a. van de theorie van Grit (1997, pp. 279–289) uitgegaan, waarbij drie belangrijke factoren een sleutelrol spelen bij het vertaalproces en het kiezen van een adequate vertaalbenadering. Dat zijn de doelgroep voor wie het uiteindelijke product (de vertaling) bedoeld is, de te

vertalen tekstsoort en het tekstdoel dat de vertaling in de doeltaal moet vervullen. Deze benadering sluit nauw aan bij de Skopostheorie, zoals gepromoot door Hans J. Vermeer, die benadrukt dat de vertaling altijd bepaald wordt door het specifieke doel (*skopos*) dat de vertaling in de doeltaal moet bereiken (1989, p.179). Volgens Christiane Nords functionele vertaaltheorie is het ook essentieel om de functionele relaties van de brontekst en de vertaling in de doeltaal te overwegen, waarbij de vertaling zich moet richten op het vervullen van het doel in de context van de doeltaal. Het kiezen van de juiste vertaalstrategie wordt dus niet alleen bepaald door de tekstsoort, maar ook door het specifieke doel dat met de vertaling behaald moet worden, en de manier waarop de vertaling het doel effectief kan realiseren voor de doelgroep (1997, p. 28).

2. FACTOREN IN HET VERTAALPROCES EN DE VERTAALBENADERING

De *tekstsoort* behoort tot de meest bepalende factoren. Aan het begin van elk vertaalproces moet allereerst bepaald worden, welk genre de te vertalen tekst eigenlijk vertegenwoordigt. Wanneer een literaire tekst wordt vertaald, verwachten we niet altijd dezelfde mate van semantisch-denotatieve overeenstemming met het origineel als in het geval van bijvoorbeeld een gebruiksaanwijzing of een juridische tekst. Een verwijzing naar een wetsartikel moet wel behouden blijven in een proces-verbaal, maar niet altijd in een literair werk, waar de vertaler soms zelf kan kiezen wat als referentie gebruikt wordt om de vertaling daardoor toegankelijker te maken voor het doelpubliek. Ook het behouden van de stijl, niet alleen de informatie, is vaak cruciaal bij specifieke tekstsoorten.

Met betrekking tot het *tekstdoel* moet de vertaler zich afvragen of de vertaling naturaliserend moet zijn, dat wil zeggen dat het vreemde aan de doelcultuur aangepast wordt, of exotiserend door te 'vervreemden' ofwel te verrijken door een nieuw element aan de doeltaal toe te voegen. Hiermee passen we dus de doelcultuur aan het vreemde aan. Als we ons op literaire teksten toespitsen, zullen we meer te maken krijgen met aanpassingen aan de doelcultuur, d.w.z. dat we eerder voor een naturaliserende vertaalstrategie zullen kiezen. Dit geldt bij uitstek voor kinderliteratuur, waar soms zelfs de vreemdtalige namen van personages vervangen worden door inheemse namen. Een exotiserende vertaalstrategie kiezen we eerder wanneer de vertaling de lezer door vervreemdend vertalen dichter bij de brontekst dient te brengen, bijvoorbeeld

in geval van juridische teksten. Deze vertaalstrategie zal soms tot ongebruikelijk taalgebruik in de doeltaal leiden, vooral als er termen voorkomen die geen equivalenten in de doeltaal kennen, omdat bepaalde concepten in de doeltaal niet bestaan. Dit kan bijvoorbeeld het geval zijn bij verschillende soorten rechtbanken en gerechtshoven die niet universeel zijn in diverse rechtsstelsels.

Het is belangrijk om bij studenten-vertalers het besef te creëren dat elke vertaling door een bepaalde *doelgroep* ontvangen wordt en daarom een bepaald publiek dient. De context waarbinnen een vertaling tot stand komt en waarom is vaak essentieel. De opdrachtgever moet er daarom voor zorgen dat er nadruk wordt gelegd op de specifieke eisen die voor de ontvanger van de vertaling belangrijk zijn.

Grit onderscheidt drie soorten doelgroepen (1997, pp. 280–281) afhankelijk van de voorkennis over de materie waarover de vertaling gaat. Het kunnen absolute leken zijn, geïnteresseerden met voorkennis of deskundigen. Terwijl er voor de absolute leken vaker een naturaliserende en/of verklarende vertaalstrategie gekozen wordt, wordt voor de deskundigen een exotiserende of handhavende strategie gekozen. Iemand die kennis heeft op het gebied van de Nederlandse geschiedenis, verwacht eerder de authentieke namen van historische instellingen dan een vertaling ervan. Voor de middelste groep, geïnteresseerde leken, wordt een middenpositie gekozen. Het blijft echter moeilijk voor de vertaler om de mate aan vertrouwdheid bij de doelgroep altijd in te schatten. Niet zelden zijn we ook niet op de hoogte van de doelgroep, laat staan van het niveau van de voorkennis.

2.1 VAKVERTALING: TECHNISCH, MEDISCH, JURIDISCH

Naarmate de studenten ruime ervaring hebben opgedaan met het vertalen van (eenvoudige) algemene teksten, verwerven ze stapsgewijs ook vertaaler-
varing van vaktalige teksten. De specifieke vertaalcolleges die hierop gericht zijn, verlopen volgens een vast traject. Studenten krijgen twee semesters lang de module Technische taal 1 en 2, waar ze niet alleen technische teksten leren vertalen, maar ook inzichten verkrijgen in terminologieleer, termenbeheer, gebruik van verschillende hulpmiddelen voor vertalers (CAT-tools), incl. Neurale vertaalmachines en generatieve AI. Ze beginnen met vertalingen van technische teksten, daarna van medische teksten en uiteindelijk maken ze ook kennis met het vertalen van juridische teksten. Het vertalen van technische en medische

teksten wordt vaak parallel gedoceerd, omdat er veel overeenkomsten zijn. **Figuur 1** hieronder geeft een aantal voorbeelden van te vertalen teksten in de colleges.

Technisch	Handleidingen, technische rapporten, productbeschrijvingen...
Medisch	Bijsluiters, medische rapporten, onderzoeksrapporten...
Juridisch	Contracten, notariële aktes (statuten, oprichtingsaktes), richtlijnen, uitspraken...

Figuur 1 Voorbeelden van te vertalen tekstsoorten

Bij de typische kenmerken van technische teksten hoort de dominantie van termengebruik; de taalmiddelen hebben slechts een communicatieve functie. Er wordt nadruk gelegd op de inhoud van de informatie, er is ook een hoge mate aan universaliteit van termen aangezien het om kwesties van techniek, natuurkunde, geneeskunde, scheikunde etc. gaat, die universeel zijn en niet specifiek voor een bepaalde taalomgeving. Dit in tegenstelling tot juridische termen, die rechtssysteem gebonden zijn en daarom veel moeilijker hun equivalenten vinden in andere talen. De kenmerken van technische teksten zijn ook van toepassing op medische teksten, waarbij de desbetreffende medische termen in de brontaal vaak ook nog begeleid worden door een Latijns equivalent, wat de zoektocht naar een equivalent in de doeltaal eenvoudiger maakt.

In geval van het vertalen van juridische teksten echter, is de situatie voor de vertaler ingewikkelder. Het is aan te bevelen studenten zich eerst met het terminologische werk op het gebied van andere domeinen dan het juridische domein vertrouwd te maken en daarna pas aan de slag te gaan met het vertalen van juridische teksten. De juridische terminologie is namelijk systeemgebonden, dat wil zeggen dat er tussen verschillende talen grote conceptuele verschillen zijn die uit diverse juridische stelsels en wetgeving voortvloeien. De situatie van de Nederlandse rechtstaal is nog specifiekere dan die van andere rechtstalen. Omdat het Nederlands in zes landen een van de officiële talen is, bestaan er eigenlijk zes verschillende Nederlandse rechtstalen. Er is daarom sprake van intralinguale verschillen bij diverse termen (concepten) in verschillende Nederlandse rechtstalen. Hierbij valt te denken aan de Nederlandse rechtstaal van Nederland, het Vlaamse gedeelte van België, de rechtstalen van Aruba, Curaçao, Sint-Maarten en Suriname. Als we ook de Europeesrechtelijke Nederlandse taal (het Nederlandse *eurolect*) als een aparte rechtstaal beschouwen, spreken we zelfs over zeven Nederlandse rechtstalen.

Wegens elkaar niet altijd dekkende ofwel onbestaande juridische concepten is het bereiken van (volledige) equivalentie vaak onmogelijk. Daarnaast zijn rechtstalen in het algemeen doorspekt met archaïsmen, bevatten ze vaak complexe syntaxis, of worden uitdrukkingen in een andere betekenis gebruikt dan in het gewone spraakgebruik.

De (juridisch) vertaler moet daarom in staat zijn om een adequate compenserende vertaalstrategie te kiezen die vooral het equivalentieprobleem oplost. De keuze van een vertaalstrategie is altijd afhankelijk van de communicatieve situatie en van het doel van de vertaling. De nieuwe doeltekst, die door de vertaler wordt gecreëerd, zou qua werking op de ontvanger bij de brontekst en de werking daarvan op de oorspronkelijke ontvanger zo dicht mogelijk moeten aansluiten.

Bij de meest gebruikte vertaalstrategieën die bij het vertalen van vaktalige teksten worden toegepast, horen de omschrijving¹, de handhaving (transcriptie)², de adaptatie³, en het leenwoord ofwel calque.

De specifieke kenmerken van de rechtstaal, het bijzondere doel van juridische teksten en het unieke effect van concrete juridische taalhandelingen weerspiegelen zich ook bij de vertaalwetenschappelijke analyse van rechtsteksten. De vertalingen van juridische teksten vereisen een gespecialiseerde voorbereiding van vertalers, waarbij alle problematische aspecten worden gerespecteerd. (Knap-Dlouhá, 2012, p. 78)

2.2 VERTAALGERELATEERDE COMPETENTIES

Aan de hand van colleges gericht met name op het vertalen van juridische informatie tracht ik bij de studenten bepaalde competenties te verwerven die voor kwalitatieve juridische vertalingen vereist zijn. Dit zijn met name de volgende competenties:

¹ Deze methode is vaak noodzakelijk, zowel ter verklaring van denotatie als connotatie. Deze methode is echter beperkt qua gebruiksmogelijkheid omdat ze een vertaling in meerdere woorden oplevert van vaak slechts één brontaalwoord.

² Transcripties worden vaak in journalistieke of vaktalige teksten gebruikt, waarbij de namen van rechtbanken, bedrijven, tijdschriften, kranten, geografische namen en diverse technische termen worden getranscribeerd.

³ Bij adaptatie staat de functie van de doeltaaluitdrukking centraal. Er is eerder sprake van een vertaling van de functie dan van de taalinhoud: *Partij van de Arbeid* > *Labour Party*. De mogelijkheden van deze strategie zijn echter vrij beperkt; bij een doelgroep met voorkennis zal hierdoor gauw irritatie worden opgeroepen.

1) Communicatieve en tekstuele competenties in minstens twee talen en culturen

2) Culturele en interculturele competenties

3) Vakinhoudelijke of thematische competenties

4) Professionele en instrumentale competenties

5) Subjectieve en psychofysiologische competenties

6) Interpersoonlijke competenties

7) Strategische competenties

Twee competenties verdienen meer uitleg, omdat ze van cruciaal belang zijn. Dat zijn de **culturele en interculturele competentie** en de **vakinhoudelijke of thematische competentie**.

1) Culturele en interculturele competenties: de juridisch vertaler zou de betrokken rechtssystemen als onderdeel van de cultuur van de gegeven maatschappij moeten begrijpen, omdat het recht zich samen met de cultuur van het gegeven volk ontwikkelt. Hierbij is ook een goede oriëntatie in de tradities en politiek van betrokken landen vereist.

2) Vakinhoudelijke of thematische competenties: vertalers van juridische teksten zouden niet alleen over kennis van de inhoudelijke kant van hun vakgebied moeten beschikken, dat wil zeggen de kennis van de rechtssystemen. Ze zouden ook vertrouwd moeten zijn met de organisatie van de juridische kennis in diverse rechtssystemen, tekstuele typologie en conventies, terminologie e.d.

De hierboven vermelde competenties worden door intensieve training op het gebied van het vertalen van juridische teksten verworven.

Ook Biel (1989) biedt verschillende praktijkgerichte oefeningen en voorbeelden voor het trainen van studenten in vakvertaling. Ze stelt dat vertaalprogramma's de nadruk moeten leggen op de toepassing van theorie in de praktijk, waarbij studenten in staat worden gesteld om vertaalopdrachten uit gespecialiseerde vakgebieden te oefenen. Dit helpt hen niet alleen bij de ontwikkeling van hun vertaaltechnieken, maar ook bij het begrijpen van de tekstuele en culturele aspecten van de brontekst.

2.3 CONCRETE LEERACTIVITEITEN GERICHT OP JURIDISCH VERTALEN

Voorbeelden van concrete leeractiviteiten gericht op juridisch vertalen worden hieronder voorgesteld.

A) Studenten **zoeken naar dezelfde tekstsoort** (bijvoorbeeld gestandaardiseerde documenten, zoals een geboorteakte, arbeidsovereenkomst, etc.) in het bron- en doeltaalrechtssysteem. Ze voeren een analyse op macroniveau uit, bekijken de verschillen en overeenkomsten en maken een resultatenvergelijking.

B) Studenten zoeken naar **verschillende** (qua vorm en/of inhoud) **teksten** in het bron- en doeltaalrechtssysteem **die verschillend lijken te zijn maar voor hetzelfde doel bestemd zijn**.

C) Studenten zoeken naar **tekstuele asymmetrie**: nl. teksten die enkel in het brontaalrechtssysteem voorkomen en niet in het doeltaalrechtssysteem.

D) Studenten zoeken naar **tekstuele asymmetrie**: ze vergelijken documenten (bijv. geboorteaktes, uittreksels uit het handelsregister, strafregister (Verklaring omtrent gedrag) e.d.) van diverse taalculturen die dezelfde officiële taal gebruiken: bijv. het Nederlands in België en Nederland

E) **Intralinguale vertaling**: studenten krijgen de opdracht om een juridische tekst naar de standaardtaal te herformuleren, waarbij ze juridische termen dienen te identificeren die in de standaardtaal en de rechtstaal een verschillende betekenis hebben en waarbij ze deze termen uitleggen.

F) **Verschillende betekenis van dezelfde term in verschillende rechtssystemen** (België/ Nederland: Arrondissement — Arrondissementsrechtbank): studenten leren om zich te oriënteren in verschillen tussen concrete rechtstalen en een specifieke rechtscultuur.

G) **Identificatie van juridische termen of uitdrukkingen**: studenten moeten zich kunnen voorstellen hoe men hiermee om zal gaan, niet alleen voorstellen van concrete vertaaloplossingen maar ook een schets van een documentatieonderzoek gericht op gegeven vertaalproblemen.

H) **Maken van glossaria**: de oefening helpt studenten om eigen tools aan te maken die ze voor hun vertalerspraktijk kunnen gebruiken. Ze leren hierbij verklarende woordenboeken te raadplegen in plaats van tweetalige vertaalwoordenboeken. Studenten zoeken bijvoorbeeld naar juridische termen in een bepaalde brontaaltekst en maken een glossarium met termdefinities en mogelijke equivalenten (inclusief definities) in de doelrechtstaal.

I) **Kritische analyse van een bepaalde brontaaltekst en zijn doeltekst**. Studenten becommentariëren het vertaalproces, beoordelen de rol van de rechtsvergelijking en de juist of onjuist toegepaste vertaalstrategieën.

CONCLUSIE

In een steeds meer geglobaliseerde wereld neemt de vraag naar gespecialiseerde vertaaldiensten toe. Nauwkeurige vertalingen op gebieden als de wet, geneeskunde en technologie zijn van cruciaal belang, omdat fouten ernstige gevolgen kunnen hebben. Daarom is de didactiek van het vakvertalen essentieel voor het opleiden van bekwame vertalers die in staat zijn om aan deze hoge eisen te voldoen. Het vertaalonderwijs richt zich niet alleen op het verwerven van technische vertaalcompetenties, maar ook op de ontwikkeling van bredere taalvaardigheden, waarbij vakvertaling fungeert als een krachtig middel voor taalverwerving.

Bij het vertalen van juridische, medische en technische teksten worden stapsgewijs verschillende competenties verworven. Studenten beginnen met het vertalen van technische en medische teksten, waar het vinden van (volledige) equivalentie eenvoudiger is, en ontwikkelen zo hun eigen vertaalvaardigheden. Deze ervaring biedt een solide basis voor het latere werk met complexe juridische teksten, waar de focus verschuift naar de functionaliteit van de doelttekst. Bij het vertalen van rechtsteksten leren studenten dat de kwestie van gedeeltelijke of nul-equivalentie zich vaak voordoet, vooral wanneer verschillende rechtssystemen met uiteenlopende concepten elkaar niet altijd dekken, tenzij het om de Europese wetgeving gaat. Het werken met deze juridische teksten bevordert niet alleen hun vertaalcompetentie, maar draagt ook bij aan hun taalverwervingsproces, waarbij studenten meer inzicht krijgen in de nuances van taalgebruik binnen specifieke vakgebieden.

Daarnaast wordt duidelijk dat het vertalen van rechtsteksten specifieke compenserende vertaalstrategieën vereist, die niet altijd probleemloos kunnen worden toegepast. In veel gevallen moeten meerdere compenserende strategieën gecombineerd worden om tot een correcte en betekenisvolle vertaling te komen. Dit proces helpt studenten niet alleen bij het ontwikkelen van hun vertaaltechnische vaardigheden, maar stimuleert ook het verder ontwikkelen van hun linguïstische en cultureel-inhoudelijke competenties. Studenten verwerven inzicht in de interactie tussen taal, cultuur en recht, wat hen voorbereidt op het functioneren in diverse taal- en rechtscontexten.

Ten slotte is het essentieel dat een (juridisch) vertaler niet alleen de taal beheerst, maar ook diepgaande kennis heeft van de cultuur(-en) en het rechtstaalgebied(-en) waarmee hij of zij werkt. Dit stelt vertalers in staat om kwalitatief hoogstaand en betrouwbaar werk te leveren. Door vakvertalen in de onderwijscontext als een middel voor taalverwerving te benaderen, worden

studenten niet alleen bekwame vertalers, maar ook taalprofessionals die hun vakgebied vanuit een breder perspectief begrijpen en zich voortdurend verder ontwikkelen. Vakvertalen biedt daarmee een rijke en waardevolle basis voor zowel vertaalcompetentie als algemene taalvaardigheid.

BIBLIOGRAFIE

- Biel, L. (1989). Teaching specialized translation: How to combine theory and practice. In A. Chesterman (Ed.), *Readings in translation theory* (pp. 179–192). Finn Lectura.
- González Davies, M. (2004). *Multiple voices in the translation classroom: Activities, tasks and projects*. John Benjamins Publishing.
- Göpferich, S. (2009). Towards a model of translation competence and its acquisition: The longitudinal study TransComp. In S. Göpferich, A. L. Jakobsen, & I. M. Mees (Eds.), *Behind the mind: Methods, models and results in translation process research* (pp. 11–37). Samfundslitteratur.
- Grit, D. (1997). De vertaling van realia. In T. Naaijken, C. Koster, H. Bloemen, & C. Meijer (Eds.), *Denken over vertalen: Tekstboek vertaalwetenschap* (pp. 279–289). Vantilt.
- Holmes, J. S. (2000). The name and nature of translation studies. In L. Venuti (Ed.), *The translation studies reader* (pp. 172–184). Routledge.
- Knap-Dlouhá, P. (2012). *Een vergelijkend onderzoek naar de taal van het handelsrecht vanuit het perspectief van de vertaler* [Unpublished doctoral dissertation]. Palacký University.
- Müglová, D. (1996). *Preklad v teórii a praxi cudzojazyčnej výučby*. Vysoká škola pedagogická.
- Nord, C. (1997). *Translating as a purposeful activity: Functionalist approaches explained*. St. Jerome Publishing.
- Popovič, A. (1983). *Originál/preklad: interpretačná terminológia*. Tatran.
- Skopečková, E. (2014). Na cestě od studenta cizího jazyka k překladateli: Jak se vypořádat s dědictvím výuky cizích jazyků. In *Překlad mezi didaktikou cizích jazyků a translatologií* (pp. 15–22). NAVA.
- Vermeer, H. J. (1989). Skopos and commission in translational action. In A. Chesterman (Ed.), *Readings in translation theory* (pp. 173–187). Finn Lectura.